

Márkus László

A koszovói albán maffia: rémkép vagy valóság?

A Balkánon már évek óta nem kapott akkora nemzetközi figyelmet esemény, mint amikor hosszas nemzetközi egyeztetéseket követően a priština-i törvényhozás tagjai 2008. február 17-én kikiáltották Koszovó függetlenségét. A függetlenségi nyilatkozatot látványosan elítélő szerb és orosz megnyilvánulásokban a belgrádi és moszkvai illetékesek számos érveléssel bizonygatták, hogy miért is veszélyes az egykori szerbiai tartomány államiságának elismerése. Több más motívum mellett az albán szervezett bűnözést is megemlítették. A „maffiaállam” vádján számos kérdés merül fel. Valóban annyira fenyegető jelenség a koszovói szervezett bűnözés, hogy ez már a diplomáciai kommunikációban is helyet követel magának? Milyen mértékben játszott szerepet a drogpiénz Koszovó függetlenségi harcában? Mit tett a nemzetközi igazgatóság a jelenség megfékezése érdekében az elmúlt kilenc évben? Mennyire fonódott össze ez a jelenség a koszovói politikai elittel? Milyen trend várható a függetlenséget követően?

Az 1990-es évek elejétől számos gazdasági, politikai és technikai tényező együtthatása nyomán a nemzetközi szervezett bűnözés dimenziója jelentősen megnőtt – mind a nemzetközi csempészbándák által eljuttatott illegális áruk mennyisége, mind az általuk elért profit nagysága tekintetében. Ennek következtében a nemzetközi bűnbándák technikai eszköztára, szervezettsége is nagyobb lett, sőt számos esetben politikai tényezőkké váltak, gondoljunk csak Zoran Đjindjic volt miniszterelnök meggyilkolására 2003 márciusában. Különösen a meggyengült államszervezetek, a polgárháborúba vagy anarchiába süllyedő országok kísérőjelensége lett a bűnözői csoportok látványos felemelkedése. Nem volt ez másképp a szétesett Jugoszlávia utódállamaiban és a szomszédos Albániában sem. Az 1990-es években az orosz maffia mellett a balkáni szervezett bűnözői csoportok is rákerültek a leghir-

hedtebb nemzetközi szervezett bűnözői csoportok listájára. Az Europol és az FBI nyilvánosságra hozott jelentései, illetve független szakértők is hangsúlyozzák, hogy a balkáni hálózatok közül az albán etnikumú szervezett bűnözői csoportok jelentik a legkomolyabb erőt, következtésképpen a legnagyobb fenyegetést is az Európai Unió és a régió országai számára. Az „albán maffia”, amelyen az albán etnikumú szervezett bűnözői hálózatok összessége értendő, nemcsak a Balkánon tevékenykedik, hanem az egész európai kontinenst behálózta, de az amerikai és ausztráliai kontinensen is vannak bázisai. Az elmúlt években az orosz, kínai, nigériai és török maffia mellett az albán csoportokat tekintették a legnagyobb fenyegetésnek, amelyek a szervezett bűnözés területén az Európai Uniót fenyegették.

Nem szabad elfelejteni, hogy az albán maffia Magyarországon is tevékenykedik.

A hazai heroinpiac első jelentős szereplői koszovói albánok voltak az 1990-es évek elején, és máig sem vesztek pozícióikból: a kábítószer-kereskedelem kelet–nyugati útvonala hazánkon is áthalad. A koszovóiak a Balkánon keresztül az Európai Unióba tartó illegális migránsok csempészetében, illetve a kiterjedt leánykereskedelemben is részt vesznek. Az illegális

úton szerzett pénzeik tisztára mosásában szintén igénybe veszik magyarországi kapcsolataikat. Végül, de nem utolsósorban a koszovói albán bérgyilkosok tevékenységét sem szabad elfelejteni, a Fenyő-gyilkosság elkövetője is feltételezhetően ebből a körből érkezett.

Az albán „maffia”

Az albán maffiacsoportok nem állnak egységes irányítás, valamiféle „kupola” alatt, hanem inkább számos párhuzamosan tevékenykedő, egymással együttműködő hálózatként működnek. Az egyes csoportokon belül nagyon erős az összetartás és a fegyelem, mivel itt tradicionális családi és klánügyi kötelékek határozzák meg a belső kapcsolatrendszereket. A társadalom hagyományos, apró egységei – család, klán, szűkebb lakóhely – mentén felépülő szervezeteken belül szinte csak hierarchikus kapcsolatok léteznek. A vezetés autokrata és feltétlen engedelmességet követel.

Történelmi okokból az albánok több országban, szétszóródva élnek a Balkánon. Albánia hárommillió hatszázezer lakost számlál, de ez csak mintegy fele a Balkán-félszigeten élő albánoknak. A második legnagyobb etnikai tömb tagjai, becslések szerint mintegy kétfélmillióan Koszovóban élnek. Dél-Szerbiában, az ún. „Preševo-völgyben” egy durván ötvenezer fős népcsoport él. Legalább félmillió a Macedóniában élő albánok száma, akik így legkevesebb 25 százalékát teszik ki a kis ország összlakosságának. Montenegróban harmincezer fős albán közösség él.

Az albán kivándorlás következtében mintegy százezer albán él Olaszországban, elsősorban Apuliában, Calabriában és Szicíliában. Görögországban az 1990-es évek bevándorlási hullámai nyomán a 2001-es népszámlálás 445 ezerre tette a számukat, egyes kutatók azonban 600 ezres számot is emlegetnek. Több hullámban százezrek települtek át Nyugat-Európába, különösen Svájc, Németország és Svédország területére. Az Egyesült Államokban, Kanadában és Ausztráliában is megnőtt a számuk. New Yorkban már az 1980-as évek közepén mintegy százezer albán származású lakost tartottak nyilván. Ennek a diaszporának a bázisán alakult ki az albán szervezett bűnözés nemzetközi hálózata.

Az albán bűnözés nemzetközi előretörése az 1960-as évektől kezdődött, amikor a koszovói és macedóniai albánok bekapcsolódtak az európai heroincsempészetbe. A jugoszláviai albánok számára három dolog tette lehetővé, hogy helyet kapjanak a jövedelmező heroinüzletben:

1) történelmi kapcsolataik a törökökkel, akik már jó ideje fő elosztói az Európába irányuló heroinnak (az 1912–1913-as első balkáni háború idején, amikor Koszovó is Belgrád kormányzása alá került, sok albán Anatóliába menekült a szerb csapatok elől);

2) a nyugati diszpora, kezdetben különösen az olaszországi, amely segítette az albán drogfutárokat utazásait és a heroin disztribúcióját;

3) végül, de nem utolsósorban a szabad utazást lehetővé tevő jugoszláv útlevél.

Ezen az üzleten keresztül váltak tekintélyes szereplőkké az 1990-es évekre. Elterjedt meggyőződés, hogy az olasz és az amerikai olasz maffia által szervezett heroinértékesítő hálózat, az úgynevezett „piz-zakapcsolat” 1986-os felbomlása nyomán keletkezett űr betöltésével jött el az albánok „kitörésének” pillanata. Az albán szervezett bűnözésnek jelenleg is az a legnagyobb üzlete, hogy a törökökkel és kurdokkal karöltve a fő szerepet játssza a heroin tranzitcsempészetében a balkáni régió át az Európai Unióba. Ez kiegészül még némi albániai marihuána, latin-ameri-

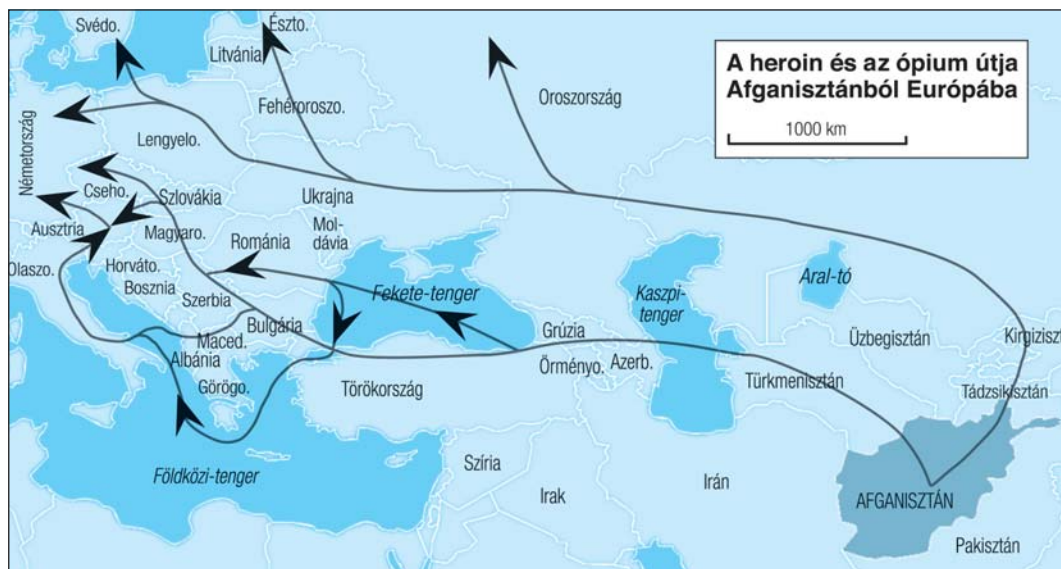
kai kokain és az Európában gyártott szintetikus drog kereskedelmével. A heroin afganisztáni eredetű, amely török közvetítéssel érkezik Európába.

A heroincsempészet hatalmas összeget jövedelmező vállalkozás. A világ éves heroin termelését 2006-ban 606 tonnára becsülték, ami jelentős növekedés a 2005-ös 472 tonnához képest. Az ENSZ 2005-ös becslése szerint 170 tonna heroint adtak el az európai piacon. Az utcai ár grammonként 35-80 euró között változik. Egy brit becslés szerint az európai heroinpiacon mintegy 12 milliárd angol font (körülbelül 16 milliárd euró) éves forgalmat bonyolítanak le a bűnözők. Az albánok részesedését ebből az üzletből nehéz teljes pontossággal megállapítani. A szakértők leggyakrabban 60-80 százalékot tulajdonítanak nekik. Ez természetesen átlagolás: az Europol rendelkezésére álló tagállami információk szerint az albánok egyes skandináv országokban 80 százalékkal is részesednek a heroinkereselemből, míg Nyugat-Európában ez az arány 40 százalék körül mozog. A *Jane's Intelligence Review* egyik elemzése 2001-ben úgy fogalmazott, hogy mintegy 40 százalékot közvetlenül az albán hálózatok terítenek, míg további 40 százalék eljuttatásában valamilyen szerepet játszanak. Az ENSZ Kábítószer- és Bűnözési Hivatalának (*United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC*) becslése szerint az afganisztáni heroin Európába csempészésén a török, kurd és albán szervezett bűnözői csoportok évente 2 és fél milliárd amerikai dollár profitra tesznek szert.

Az albán szervezett bűnözés kiterjedt hálózatokat épített ki az Európai Unió tagállamaiban. Olaszország és Görögország kiemelt bázisoknak tekinthetők, amiről az is tanúskodik, hogy olasz börtönökben 2500 albán tölti szabadságvesztés-büntetését, a görög hatóságok pedig 500 bűn-

zőt tartanak rács mögött. Nyugat-Európában Ausztria, Németország, Svájc, Belgium és Svédország számít az albán maffia által leginkább kedvelt területnek. Németországnak 1996-ban már 800 olyan albán etnikumú börtönlakója volt, akiket kábítószerrel kapcsolatos bűncselekményért ítéltek el. Legtöbb helyen az albán drogkereskedők brutális erőszakkal hasították ki piaci részesedésüket. Milánóban az 1999-es észak-olaszországi bandaháborúban például két héten át tartó vérfürdő során arab és olasz riválisokkal számoltak le a koszovói gengszterek. Az albán szervezett bűnözői csoportok agresszivitását, erőszakosságát, aminek része a nyugat-európai országok igazságszolgáltatásának (rendőrök, bírák, ügyészek) megfélemlítése is, szinte minden forrás kiemeli.

Közép-Európát sem kerülte el az albán maffia terjeszkedése. Az első koszovói albán bűnözők még 1990–1993 között érkeztek Csehországba Németországból, Svájcból és Ausztriából, ahol korábban politikai menedékkert kértek, de illegális ténykedésük miatt immár menekülniük kellett az ottani igazságszolgáltatási szervek elől. Az évtized során Prága mellett kiépítették az egyik legfontosabb kábítószer-lerakatukat. A Prágában korábban laza együttműködésben dolgozó arab (marokói, egyiptomi, algériai, líbiai, libanoni) kábítószer-kereskedő csoportokat a koszovói albán elosztók egységbe tömörítették és a maguk igájába fogták azzal, hogy ellátták őket olcsó áruval. A cseh fővárosban tartóztatta le a rendőrség az egyik legismertebb albán bűnözőt, Princ Dobrosit, aki innen irányította a heroinformagalmat Észak-Európa (Dánia, Svédország, Norvégia) felé. A cseh hatóságok ki is adták a keresztapát Norvégiának, ahonnan 1997-ben szökött meg a börtönből, ahol 14 éves büntetését töltötte heroincsempészésért.

Az albánok az egyik legszorosabb viszonyt az olasz szervezett bűnözői csoportokkal építették ki. Olaszországi jelenlétük annyira erős, hogy néhány évvel ezelőtt az egyik olasz főügyész, Cataldo Motta úgy fogalmazott, hogy „az albán szervezett bűnözés referenciaponttá vált minden bűncselekmény kategóriában. Minden az albánokon halad keresztül. Az Európába irányuló drogok, fegyverek és illegális bevándorlók jelentős részben az albánok kezén mennek keresztül”. Dobrosi mellett a másik legismertebb albán keresztapa, a priština-i származású Agim Gasi 1992 óta Olaszországban, Milánóban élt. Ő vezette a Nyugat-Európába irányuló heroincsempészetet, amelynek során szorosan együttműködött a calabriai 'Ndrangheta bűnszövetkezettel. Agim Gasit 1998-ban tartóztatta le az olasz rendőrség az „Afrika” fedőnevű akció keretében, amelynek során az olasz maffia és a vele együttműködő török, albán és észak-afrikai csoportok 124 bűnözőjét csukták rács mögé. Egy olasz ügyész megfigyelése szerint a korábban külön működő olasz, albán és más etnikumú szervezett bűnözői csoportok az elmúlt tizenöt év-

ben fokozatosan összeolvadtak, és egyre inkább egy nagy szervezetként működnek. Az albán maffiát kapcsolatba hozzák még a nápolyi Camorra és a szicíliai Cosa Nostra bűnszervezetekkel. Kelet-Európában együttműködnek az orosz maffiával és a lengyel szervezett bűnözői csoportokkal, amelyek Európa egyik legnagyobb metamfetamin gyártóivá nőttek ki magukat. A kokainüzlet kapcsán a kolumbiai és mexikói kartellekkel vannak közös érdekeltségeik, de a nigériai szervezett bűnözőkkel is kooperálnak. Nyugat-Európából a brit, ír és holland csoportok említhetők fő partnerként. Végül, de nem utolsósorban, széles körben együttműködnek a balkáni, mindezenelőtt a szerb bandákkal is: az etnikai ellentéteken leggyorsabban a bűnözők tettek túl magukat...

A szervezett bűnözés és az UÇK kapcsolata

A szerb hírszerzés (BIA) állítása szerint 1993-ig Koszovó területén nem volt komoly szervezett bűnözői tevékenység, a jelen-

ség a Koszovói Felszabadítási Hadsereg, az UÇK (*Ushtria Çlirimtare e Kosovës*) színrelépésével és az 1998–1999 során folytatott harcokkal egy időben erősödött meg. A szerb hírszerzés 2003 szeptemberében egy terjedelmes anyagot is publikált „Az albán terrorizmus és szervezett bűnözés Koszovóban és Metohijában” címmel, amely hosszú ideig hozzáférhető volt a szolgálat honlapján is. Az anyag alap tétele, hogy a koszovói és dél-szerbiai „terrorizmus” szorosán kapcsolódik a szervezett bűnözéshez, és az albán nemzet képviselőitében fellépő „terrorista stratégiák” bűnözői érdekeik védelmére használták a fegyveres harcot, a független koszovói állam létrehozását pedig illegálisan felhalmozott vagyonuk legalizálására akarják használni.

Számos nyugati elemző és helyszíni tudósító már korábban, a szerb hírszerzés anyagának megjelenése előtt is egyenlőségjelet tett a nemzetközi albán maffia, a Koszovói Felszabadítási Hadsereg, illetve ennek dél-szerbiai és macedóniai megfelelői közé az 1998 és 2002 közti időszakban, és ennek során előszeretettel hivatkozott állítólagos nyugati hírszerző forrásokra is. Egy brit tudósító például 2002-ben egy „a térségben dolgozó nyugati hírszerző tisztet” idézett, aki szerint „a lázadók Macedóniában, a volt UÇK-harcosok Koszovóban és a dél-szerbiai albán szélsőségesek mind részei az albán és a koszovói albán családok szervezetének, amely a bűnözői hálózatokat irányítja Svájcban, Ausztriában, Németországban és más országokban”.

Elhangzottak olyan vádak is, hogy ezek a hálózatok a washingtoni adminisztráció védelmét is élvezték. Sok helyen hivatkoznak a világhálón közzét írásokban Michael Levine-re, az Egyesült Államok Drogellenes Ügynökségének (*Drug Enforcement Agency – DEA*) egykori munkatársára, aki

1999-ben bírálta a washingtoni kormányzatot, mondván, hogy miként az 1980-as években az afganisztáni mudzsahedek pénzelése és felfegyverzése a későbbiekben hibának bizonyult, ugyanúgy meg fogja bosszulni magát az is, hogy „most ugyanezt tesszük az UÇK-val”. Levine a DEA forrásaira hivatkozva azt állította, hogy az UÇK-át pénzelő albán droghálózatok – abban az időszakban legalábbis – politikai védelmet élveztek az Egyesült Államokban. Ezt a vádat megismételte Yossef Bodansky is, a *Research of the International Strategic Studies Association* igazgatója, aki szerint érdemi nyomozás nem várható az albán gengszterek ellen (az Egyesült Államokban), „mert ők a mi kutyánk kölyke – védve vannak”.

Az UÇK kétségtelenül nemcsak legális pénzből kapott támogatást az albán emigráns köröktől, hanem olyanból is, amely bűnözői tevékenységből származott. Egy 1998-as interjúban még a DEA római képviselője is megvallotta: „A koszovóiak kábítószer-kereskedelemből, illegális fegyverkereskedelemből és egyéb termékek csempészetéből finanszírozzák a háborújukat, bár ebben szerepet játszik a külföldön dolgozó honfitársaik pénzügyi adománya is.” Ugyanebben az évben a német szövetségi rendőrség zárolt két olyan bankszámlát, amelyeket az úgynevezett „United Kosova” szervezet vezetett egy düsseldorfi banknál, miután felfedezték, hogy ismert koszovói albán drogkereskedők helyeztek el rajta több százezer amerikai dollárt. Olyan hír is kiszivárgott, hogy a bankszámlához állítólag Bujar Bukosinak, az akkori koszovói emigráns kormány miniszterelnökének is aláírási joga volt. 1999 elején az olasz bíróság Brindisi városában elítélte Amarildo Vroni albán drogcsempészt, aki bevallotta, hogy kábítószerért cserébe fegyvereket szerzett be az

UÇK számára az olasz maffiától. Végül, de nem utolsósorban, amikor a cseh rendőrség 1999. február 23-án letartóztatta Prágában Princ Dobrosit, lakásának átkutatása során felfedeztek egy könnyűgyalogosági fegyverekre és rakétarendszerekre szóló megrendelést. A cseh rendőrség arra is nyomot talált később, hogy Dobrosi az UÇK-nak küldte tovább a fegyvereket. Az tehát egészen biztosra vehető, hogy Nyugat-Európában tevékenykedő albán drogcsempészek vettek részt az UÇK és más albán fegyveres csoportok harcának finanszírozásában. A német hírszerzés nyilvánosságra hozott értékelése szerint az UÇK költségeinek legalább a felét drogpénzből fedezték. Ez egybecseng a szerb titkosszolgálat említett anyagában szereplő állítással, amely szerint az 1996 és 1999 között Koszovóba érkezett mintegy 900 millió német márka fele a droggereskedelem profitja volt.

Koszovó

A NATO-bombázásokat követően megkötött kumanovói egyezmény alapján a szerb közigazgatás 1999 júniusában elhagyta Koszovót csak a szerb enklávéban maradt meg részlegesen. A szerb rendfenntartó erők és hivatalnokok távozása után keletkezett űrt egy ideig sem a nemzetközi, sem az albánok által létrehozott közigazgatás nem tudta betölteni. Heteken, hónapokon át káosz és anarchia tombolt Koszovóban a bevonuló 60 ezer fős nemzetközi haderő (KFOR) szeme látára. Az albán paramilitáris egységek és civilek egymással versengve igyekeztek bosszút állni a szerbeken korábbi sérelmeikért. A gyilkosságok, rablások, gyűjtogatások mindennaposak voltak, egészen addig, amíg az ENSZ által vezetett nem-

zetközi igazgatás (UNMIK) és ennek részeként a nemzetközi rendőrség fel nem állt teljes létszámban. A tartomány „afganizálódásától” és kezelhetetlen biztonsági problémává válásától tartva a nemzetközi erők ekkor már komolyan vették az anarchia és a szervezett bűnözés térnyerésének veszélyét. Az afganisztáni párhuzam annyiban nem pontos, hogy Koszovóban az iszlám fundamentalizmus és a kábítószer-termelés egyaránt jóval visszafogottabb, szinte csak szimbolikus mértékű. Érvényes viszont az, ami szinte az össze balkáni országról elmondható, hogy a nemzetközi heroinkereskedelem egyik stratégiai főútvonalán fekszik, amelyen keresztül Törökországból Nyugat-Európába tart az afganisztáni heroin.

Boszniához hasonlóan Koszovó is egyfajta regionális bázisként funkcionál. A nagyobb mennyiségű török szállítmányokat elsősorban Gjilane, Prizren és Mitrovica városokban fogadják, a heroint felhígítják különböző anyagokkal, majd 2-5 kilogrammos csomagokban a koszovói futárok továbbviszik Nyugat-Európában élő családtagjaik meglátogatásának leple alatt. Autóbuszokon 10-20 kilogrammos csomagokat is találtak már. Marko Nicović volt belgrádi rendőrfőkapitánynak, az Interpol munkatársának véleménye szerint mintegy 400-500 koszovói albán mozgat 20 kilós szállítmányokat, míg 5000 dolgozik két kilónál kisebb kábítószer-szállítmányok futaraként. Az albán szervezett bűnözői csoportok a Koszovóba érkezett kábítószer egy részét szerb partnereknek adják el Észak-Koszovóban, ahol az Ibar folyótól északra a szerb kisebbség az albán és a nemzetközi közigazgatástól többé-kevésbé függetlenül éli az életét.

De nem csak a kábítószerben van pénz. Koszovóba jelentős emberkereskedelem irányult az elmúlt években, elsősorban

prostitúciós céllal. A nők elsősorban Moldáviából, Romániából, Ukrajnából érkeznek, de Bulgária és Oroszország is szerepel a kibocsátó országok között. Az 1999-es konfliktust követő években elsősorban a hatalmas nemzetközi jelenlét diktálta a szexipar növekedését, de az utóbbi években nőtt a hazai kereslet is. Koszovó azonban nemcsak célország, hanem tranzitország is, itt haladnak keresztül az Albánia, Bosznia-Hercegovina, Szerbia és Montenegró irányába tartó csoportok is. Egyben kibocsátó ország is, ahonnan Olaszországba, Ausztriába és Nagy-Britanniába viszik a fiatal nőket és lányokat. Az EBESZ 2007 októberében kiadott jelentése rámutat arra, hogy a koszovói hatóságok még mindig nincsenek felkészülve az emberkereskedelem elleni küzdelemre, különösen a prostitúciós célú leánykereskedelem helyes jogi kezelésére és az áldozatokkal való megfelelő bánásmódra.

Az UNMIK nemzetközi rendőrsége megpróbálta felvenni a harcot a szervezett bűnözéssel – igen mérsékelt sikerrel. A helyi politikusoktól, rendőröktől, de még magától a lakosságtól sem kapott érdemi támogatást. Sőt, az UNMIK-rendőrség egyik korábbi vezetője, a dán Kai Vittrup azt nyilatkozta 2006-ban, hogy az összes ENSZ-tisztviselő a szervezett bűnözés erőszakos cselekményeinek árnyékában végzi munkáját Koszovóban, és ő is kapott halálos fenyegetéseket. Ezt a koszovói szolgálatot teljesített rendőrök is megerősítik magánbeszélgetések során. Volt, aki nemzetközi és helyi munkatársaik elleni konkrét merényletekről vagy gyilkossági kísérletekről is beszámolt. Ha a nemzetköziek nem tudják megvédeni magukat, akkor el lehet képzelni, milyen körülmények között dolgoznak a helyi rendőrök, vámosok, pénzügyőrök. Magáért beszél az eset, amikor alig pár héttel a függetlenségi nyilatkozat előtt, 2008 elején össze-

verték az utcán az UNMIK-vámhivatal koszovói albán igazgatóját. Az elkövetők azóta sem kerültek kézre...

A szervezett bűnözésből Koszovóban, a Balkánon vagy akár Nyugat-Európában szerzett profit jelentős része visszaforgó a koszovói újjáépítésbe, pénzmosás céljából hotelek, benzinkutak épülnek belőle. Éppen ezért a lakosság jelentős része – annak ellenére, hogy a drogfogyasztás a tinédzserek és az egyetemi hallgatók körében már elérte a nyugat-európai arányokat – nem tekinti kritikus biztonsági problémának a szervezett bűnözést, amelynek a fiatal generáció növekvő munkanélkülisége ráadásul bőséges merítési bázist is biztosít. A vonzerőt csak erősíti, hogy a konfliktus után az UÇK számos – az albán fiatalok körében példaképnek tekintett – területi parancsnoka is a szervezett bűnözői csoportok szolgálatába állt. Voltak olyan esetek, amikor egykori UÇK-egységek maguk alakítottak csempészálózatokat, mint például a Fekete Sasok-egység a dukagjini régióban. Az UÇK utódszervezete, a Koszovó Védelmi Hadtest (KPC) tagjai is gyanúba keveredtek 2000 után, miszerint részt vesznek a szervezett bűnözésben, ami megromította kapcsolataikat a nemzetközi erővel (KFOR, UNMIK).

A bűnözői tevékenységbe kezdő volt gerillák megőrizték „politikai kapcsolataikat”. Sok bűnözői csoport kötelezte el magát a néhai Ibrahim Rugova pártja, a Koszovói Demokratikus Liga mellett. Ramus Haradinaj volt koszovói miniszterelnökről (és családjáról) szintén számon tartják, hogy erőszakos akciókat végrehajtó bűnözői csoportok felett diszponál, sőt pár évvel ezelőtt maga a politikus is megsebesült egy fegyveres összetűzés során. Drenica, Dukagjini, Ferizaj/Uroševac és Kačanik térségében számos olyan csoport tevékenykedik, amely „felszabadító hadseregnek”

Az **Albán Nemzeti Hadsereget** (Albanian National Army – ANA; Armata Kombëtare Shqiptare – AKSh) 2001-ben hozták létre Macedóniában. A nagyalbán ideológiát hirdető szeparatista fegyveres szervezet, amelynek fő tevékenységi területe Macedónia (főleg Tetovo és Struga), illetve a nemzetközi igazgatás alatt álló Koszovó, elutasította és elutasítja a 2001. tavaszi macedóniai fegyveres harcokat lezáró ohridi keretmegállapodást. Az ANA-t a jelenlegi hivatalos nyugati álláspont terrorszervezetnek tekinti. Az UNMIK 2003 áprilisában minősítette annak, s 2003 novembere óta szerepel az Egyesült Államok terrorszervezeteket tartalmazó listáján is.

titulálja magát, de gyakorlatilag országúti rablással foglalkozik. A szintén illegálisan és talán a legnagyobb létszámmal működő Albán Nemzeti Hadsereg (ANA/AKSH) tagjai egy időben drogcsempészettel foglalkoztak. Az UNMIK szakértői szerint azonban ez már egyre kevésbé jellemző, manapság inkább védelmi pénzeket szednek a csempészekről „nemzeti ügyre” hitatkozva.

Nem szabad azonban elfeledkezni arról, hogy ezek a bűnözői-paramilitáris egységek politikai engedéllyel tevékenykednek, aminek közvetlen biztonsági kockázata van. Ezek a csoportok nem kis szerepet játszottak már a 2004 márciusában kirobbant zavargásokban is. A státustárgyalások idején több esetben fenyegető nyilatkozatokat tettek, és nyilvánvalóan ők lesznek a végrehajtói egy esetleges fegyveres csapásnak is a szerbek ellen, ha egyszer ezt a háttérből irányítók szükségesnek látják. A biztonságot ráadásul Macedónia területén is veszélyeztetik, mivel gyakran mennek át a Sar-hegység nehezen járható és szinte ellenőrizhetetlen ösvényein a szomszédos ország albánok lakta falvaiba. Az elmúlt években számos konfliktus és fegyveres összetűzés fűződött ezeknek a koszovói eredetű csoportoknak a nevéhez. Legutóbb 2007 novemberében volt

egy komolyabb összecsapásuk a macedón rendőrséggel Brodec térségében.

A koszovói szervezett bűnözés intenzitása, ereje és annak a kormányzati erőkre gyakorolt potenciális befolyása aggodalommal töltötte el az európai tagállamok képviselőit is a státustárgyalások idején. Több koszovói vezető politikust és közeli munkatársát hozták kapcsolatba a szervezett bűnözéssel. A szerb hírszerzés már említett 2003-as jelentése szerint a Koszovói Demokratikus Párt (PDK) és a Koszovó Jövőjéért Szövetség (AFK) korábban vezető UÇK-pozíciókat betöltő tagjai közül többben kapcsolatban maradtak a szervezett bűnözéssel 1999 után. Az anyag több volt koszovói albán miniszterelnököt is megvádol, köztük Ramus Haradinajt, Agim Çekut és a jelenleg regnáló Hasim Thaqit is. Az UNMIK ezeket a vádakot soha nem erősítette meg hivatalosan, de ahogy mondani szokás, soha nem is cáfolta őket. Igazán nagy halak ellen nem indult eljárás, de a nyomozások, illetve a gyakori szabadrábra helyezések azt jelezték, hogy a bűnözők igen magas politikai körök támogatását bírják. Bizonyítékok hiányában azonban a vezető politikusok elleni vádaskodást el kell kerülniük az UNMIK képviselőinek is. A tény az, hogy a politikai körökből a legmagasabb rangú letartóztatott Rame Maraj, – a 2006 elején elhunyt Ibrahim Rugova elnök biztonsági főnöke – volt 2007 áprilisában – adócsalás gyanújával.

Ilyen körülmények között indult meg az a folyamat 2006-ban, amelynek keretében az UNMIK-rendőrség folyamatosan átadja a hatásköröket a helyi rendőrségnek. Bár az amerikai State Department-elemzők adatai szerint például a kábítószerellenes harc intenzívebbé vált, mióta a helyi Koszovói Rendőrségi Szolgálat (KPS) vette át az ügyeket 2006 májusában, azt azért ők is elismerik, hogy számos problémával

néznek szembe a rendőrök. Gyakorlati oldalról nézve az anyagi források szűkössége és a technikai felszerelés hiánya mellett még olyan speciális nehézségekkel is számolniuk kell, hogy sem lehallgatni, sem bemérni nem tudják a Koszovó területén széles körben használt szerbiai mobiltelefonokat. A kicsi és zárt helyi közösségek közegében a szervezett bűnözői csoportokba beépülő rendőrtisztek feladata szinte megoldhatatlan. Az alacsony fizetések miatt a korrupció jelen van a vámósoknál, a határőröknél és a rendőrség soraiban is. További probléma a nem kielégítő színvonalú határellenőrzés. A koszovói határrendőrség és a vámőrség új szervezetek, tagjai nem mindig rendelkeznek a hatékony munkavégzéshez szükséges tapasztalattal és technikai eszközökkel. Sok esetben a jogi háttér tisztázatlansága is problémát okoz. Erre példa, hogy a koszovói határrendőröknek jelenleg sincs mandátuma a zöldhatár ellenőrzésére, mert ezt még mindig a KFOR végzi. A függetlenségi nyilatkozat óta eltelt időszakban a helyzet csak rosszabbodott. A vámőrség szerb tagjai felfüggesztették munkájukat, és ezzel egyes Szerbia és Koszovó közötti határátkelőhelyeken a vámellenőrzés rendkívül megnehezült, sok esetben attól függ, hogy az albán vámósokat el lehet-e szállítani biztonságban a munkahelyükre.

De nem csak a helyi közigazgatás alacsony színvonalú munkavégzése és korrumpáltsága nehezítette a szervezett bűnözés elleni harcot Koszovóban. Annak is vannak jelei, hogy a nemzetközi közösség képviselői közül is sokan „megmérettettek és könnyűnek találtattak”. Nemzetközi sajtóban megjelent cikkek hivatali visszaéléssel gyanúsítják az UNMIK egyes képviselőit. Olyan pikáns történetek is napvilágot láttak, hogy a priština repülőtér vezetői pén-

zért és szexuális ellenszolgáltatásért osztogattak munkalehetőséget a helyieknek. Egy magas rangú UNMIK-vezetőnek pár hónappal ezelőtt korrupciós vádak miatt kellett sürgősen távoznia. Ezt a helyi politikusok is felemlégetik, ami nyilvánvalóan nem erősíti a koszovói bűnözés elleni nemzetközi fellépések legitimációját. Behgjet Pacolli, az Új Koszovó Szövetség politikai párt vezetője – akiről a szerb sajtó szintén azt állítja, hogy a koszovói albán maffia tagja – a 2007. november 17-i választások kampányának finisében olyan kijelentést is megengedett magának, hogy „a nemzetközi tisztviselők körében legalább annyi korrupciót láttunk, mint a helyi tisztviselők esetében. Az UNMIK elbalkánosodott”.

Ez a presztízsveszteség is oka annak, hogy az ENSZ már 2006 elején azzal a kérelemmel fordult az Európai Unióhoz, hogy a státus rendezését követően vegye át legalább a tevékenységeknek egy részét az UNMIK-tól.

2008 februárjában az EU egy 1700 fős rendőri és igazságszolgáltatási misszió (EULEX) telepítését kezdte meg Koszovóban. Ennek egyik kiemelt stratégiai célja éppen a koszovói szervezett bűnözés elleni harc előmozdítása lesz. Illúzió lenne látványos sikert, gyors eredményeket várni a missziótól egy olyan területen, ahol az ENSZ rendőrsége is csak igen mérsékelt eredményeket tudott felmutatni. Arra azonban mindenképpen számítani lehet, hogy a misszió segít fenntartani a nyomást a koszovói politikusokon és legalább valamilyen szinten kordában tudja tartani a szervezett bűnözést Koszovó területén. Egy jól működő uniós rendőri felügyeletnek és az ezt támogató brüsszeli politikai akcióknak elvileg elegendőnek kell lenniük a politikai vezetés és a szervezett bűnözés közötti kapcsolatok meggyengítésére és így annak megakadályozására, hogy a függet-

len Koszovó egy újkori kalózállammá válnon, ahogy ezt a szerb és orosz politikusok és diplomaták igyekeznek láttatni.

Azzal kapcsolatban viszont már nagyon óvatos elvárásokat szabad csak megfogalmazni, hogy a misszió erőfeszítéseinek önmagában milyen általános hatásai lesznek az albán és általában a balkáni szervezett bűnözés átfogó tevékenységére. Az EULEX tevékenysége csak Koszovó területére fog kiterjedni, az albán és ezen belül is a koszovói albán bűnözői hálózatok azonban jócskán túlnyúlnak az újonnan függetlenséget hirdető ország határain. A

balkáni heroincsempészet rendszerében a Koszovó területén lévő raktárak, laboratóriumok és készséges futárok ezrei ugyan fontos szerepet, de távolról sem kulcsszerepet játszanak. Az Isztambultól Brüsszelig és tovább New Yorkig húzódó csempésztúvonalakat ellenőrző albán „keresztapák” Koszovó területe nélkül is képesek lesznek lebonyolítani az üzletet, hiszen ezt megtették akkor is, amikor azt szerb csapatok tartották teljes ellenőrzésük alatt. Legrosszabb esetben áthelyezik a szállítmányokat más útvonalra – ahová az EULEX keze már nem ér el. ■

Irodalom

- Albanian terrorism and organised crime in Kosovo and Metohija. BIA (Security Information Agency), Belgrade, Szeptember, 2003.
- An Army for Kosovo? International Crisis Group, *Europe Report* No. 174. 28th Július, 2006. www.crisisgroup.org
- Balkan – Albania – Kosovo – heroin – jihad. The Centre for Peace in the Balkans Research Analysis, Május, 2000. www.balkanpeace.org
- Mafia Death Threat Against UN Police Boss in Kosovo Exposes Real Situation Balkananalysis.com, *Security and Intelligence Brief* 7. 7th Július, 2006.
- CARPO Regional Project by the Council of Europe and the European Commission. Strasbourg, Szeptember, 2006.
- FBI: Albanian mobsters „new Mafia”. www.CNN.com
- Finckenauer, James O.: *Mafia and Organised Crime*. Oxford, 2007, Oneworld.
- Michaletos, Ioannis: An outlook of organized crime in southern Balkans Serbianna. Ioannis Michaletos Blog, 3th Február, 2007. <http://www.serbianna.com/news>
- Raufer, Xavier: *At the heart of the Balkan chaos: the Albanian mafia (2002)* www.xavier-raufer.com
- Situation Report on Organised and Economic Crime in South-eastern Europe The criminal threat to stability in the Balkans. *Jane's Intelligence Review*, 1th április, 2002.
- UNITED NATIONS Office on Drugs and Crime: *World Drug Report 2007* [www.csis.org/tnt/ttu/Transnational Threats Update](http://www.csis.org/tnt/ttu/Transnational%20Threats%20Update) (Center for Strategic and International Studies, Washington DC)
- www.europol.europa.eu Publications/Serious Crime Overviews